

BİRİNCİ BÖLÜM

HAYATI

Gençlik Yılları

“Gelenekselci” (traditionalist)¹ olarak nitelendirilen düşünce mektebinin saygın bir temsilcisi olan Martin Lings, 24 Ocak 1909’da İngiltere’nin Burnage, Lancashire yöresinde dünyaya gelir. Protestan bir aileye mensup olan Lings, o dönem şartlarına göre en iyileri addedilebilecek devlet okullarında öğrenim görür. Çocukluğu ve ilk öğreniminin büyük bölümü, babasının görevi nedeniyle Amerika’da geçer. Babasının görev süresi sona erip ailesi Amerika’dan İngiltere’ye dönünce, Lings de Bristol’da bulunan Clifton College’a kaydolar. Oldukça başarılı bir öğrenci profili çizdiğinden olsa gerek, çok geçmeden okul temsilcisi seçilir.

Lings’in gençlik dönemlerinde dünya eşi görülmemiş kargaşalara sahnedir ve o da bir şeylerin yerli yerinde olmadığına farkındadır. Bu süreçte yoğun zihni sorgulamalarla meşguldür:

“Çocukluğumdan beri bir şeylerin ters gittiğinin farkındaydım; geçmişe hep özlem duydum. Kendimi hiçbir zaman garabet ve çirkinliklerle dolu çağdaş medeniyetler devrine ait hissetmedim. O sıralar bu yabancılaşma hissinin benim için doğrudan dinle ilişkili bir durum olduğunu da sanmıyorum.”²

Martin Lings, Clifton College'dan mezun olur olmaz lisans eğitimi için 1935 yılında Oxford, Magdalen College'a kaydolur. Oxford'da öğrenci olduğu sıralarda, Ortaçağ ve Rönesans Dönemi İngiliz Edebiyatı alanında uzmanlığının yanı sıra *Narnia Günlükleri* isimli eserinden tanıdığımız C. S. Lewis ile yakın dost olurlar. Bu yakınlaşmada, Lings'teki eleştirel düşünce ve edebiyat arzusu başat bir rol oynamıştır. Martin Lings'in hatıralarından anlaşıldığı kadarıyla, öğrenciliği esnasında Lewis onu ziyadesiyle etkilemiştir. Bu etki öylesine güçlüdür ki Lings'in Ortaçağ tarihi ve kültürüne yoğun ilgi duymasına ve ileride İslam'la müşerref olmasına vesile olmaktadır.³

Martin Lings o sıralarda René Guénon'un yazılarını okumuş ve evrensel bir hakikat arayışında olduğu gözle görünür hâle gelmiştir. C. S. Lewis ondaki bu potansiyelin farkına varmıştır fakat mektuplarından anlaşıldığı üzere Guénon'dan pek hazzetmediğini açıkça dile getiren Lewis'in umutları artık suya düşmüştür. Ne var ki genç Lings'in şahsi itibarı ve temyiz kapasitesi, Oxford'da geleneksel doktrinlerden hayli uzak görünen Lewis'in gizemini yok etmiştir. Yine de dostlukları Lewis ölünceye kadar sürmüştür. Hatta 1980'lerin sonlarında Martin Lings'in daveti üzerine Oxford'a gelen Seyyid Hüseyin Nasr'a Lings üniversite anılarını anlatırken, İslam'ı seçmesiyle birlikte Lewis'in ne denli hayal kırıklığına uğradığını aktarır. Öyle ki Lewis bu durumu "Hristiyanlık için ne büyük bir kayıp!" ifadeleriyle dile getirmiştir.⁴

Kahire’de görev yaptığı yıllarda bir baba dostunun kızı ve aynı zamanda çocukluk arkadaşı Lesley Smalley ile mektuplaşır. Bu irtibat, bir ömür sürecek evlilik ve yol arkadaşılığıyla sonuçlanacaktır. 1944 yılında fizyoterapist Lesley (S. Rabia) Smalley (1913-2013) ile evlenir. Kahire’de piramitlere yakın bir köye yerleşen Lings çifti, metropolün keşmekeşinden uzak geleneksel bir ortamda yaşamayı tercih etmişlerdir. Her yıl üniversiteden öğretim üyeleri ve personelden bir grubun kafile hâlinde hacca gittiğini öğrenen Lings, 1948’de eşiyile birlikte hacca gitmeye karar verir.

Hac: Bir Dönüşüm

Martin Lings ve hanımının içinde bulunduğu kafile yola çıkıp limana ulaştıktan sonra bir gemiyle Kızıl Deniz üzerinden Cidde’ye doğru yol alırlar. Gemide Kâbe’ye ulaştırılmak üzere dokunan “kisve”, yani Kabe’nin örtüsü de bulunmaktadır. Osmanlı’da da merasimle yola çıkan kisve, o yıllarda Mısır’da dokunmaya başlamıştır. Dört gün süren yolculuk esnasında ihrama girme vakti geldiğinde Lings insanların hayatlarındaki kati dönüşümü gözlemler. İhrama girmenin sadece elbise değiştirmekten ibaret olmadığını görür. İhrama girmenin ayrıca dünya kalamını azaltmak, insanlara hüsnüzan besleyip kırıncı fiillerden uzak durmak ve “tefekkür-i mevt”, yani ölümü düşünmek gibi insanın içini de hacca hazır hâle getiren bazı fiilleri de içerdiğini müşahade etmiştir. İnsanlardaki

bu ani dönüşümden etkilenerек eşine dönmüş ve “Hac esnasında bu insanlar sanki birer sufi oldular.” diyerek “dönüşüm geçiren” bu güzide insanlarla bir arada olmanın harikuladeliğini ifade etmiştir.

Söz konusu hac yolculuğu esnasında Cidde limanında enteresan bir hadise gerçekleşir. Martin Lings ve hanımı İngiliz asıllı olduklarından, gümrükteki bir yetkili Müslüman olup olmadıklarından emin olmak ister. Martin Lings Müslüman olduğunu dile getirince, oradaki görevli üç yaşlı kişinin gelip onlara soru soracağını, eğer soruları cevaplayabilirlerse gitmelerine müsaade edileceğini söyler. Her ne kadar yaklaşık on yıl önce aldıkları ihtida belgeleri yanlarında olsa da çağrılan üç kişi “Günde kaç vakit namaz kılınır?”, “Öğle namazı kaç rekâttır?” gibi birtakım basit sorular sorarlar. Aldıkları cevaplardan tatmin olan bu kişiler Martin Lings’e “Müslüman oluşunuzu tebrik ederiz.” deyince, Martin Lings de biraz kızgınlıkla “Ben de sizin Müslüman oluşunuzu tebrik ederim.” der. Zira kafiledelikleri beklettikleri için üzölmüş ve yaklaşık on yıldır tam bir İslami hayat yaşamasına rağmen sanki bu kişilerin tasdikiyle Müslüman olmuşlar gibi bir izlenim oluşmasına içerlemiştir.²⁵

Martin Lings, Kahire’de geçirdiği takriben 11 yıllık süre zarfında Shakespeare üzerine yazılar kaleme alır ve iyi seviyede Arapça öğrenir. Ona kalsa ömür boyu Mısır’da kalmaya razıdır.²⁶

Ne var ki 1951’de Guénon vefat eder ve 1952’de Mısır’da “Hür Subaylar Darbesi”nden sonra siyasi kargaşa ve İngiliz karşıtlığı baş gösterir. Bu olaylar esnasında

dergilerde yayımlanmış makalelerinden oluşan bir seçkidir.

The Holy Qur'an: Translations of Selected Verses: Martin Lings, üyeleri arasında yer aldığı Ürdün merkezli *The Royal Aal Al-Bayt Institute for Islamic Thought* isimli düşünce kuruluşundan gelen taleple Kur'ân-ı Kerîm'in İngilizce tercümesine başlamış, ancak ömrü bu çalışmayı bitirmeye vefa etmemiştir. Eser (Cambridge: The Royal Aal Al-Bayt Institute for Islamic Thought, 2007), Martin Lings'in yazıları ve kitaplarında yer alan ayet meallerinden oluşmaktadır.

Martin Lings'in Üslubu ve Şahsiyeti

Martin Lings konuşurken ya da yazarken kalbî bir üsluba sahiptir. Böyle bir üsluba sahip şahsiyetlerde, günümüz toplumunda bakış açıları ve tavırlara sirayet eden benmerkezci tutumu gözlemlemek mümkün değildir. Yakından tanıyan birçok kişinin aktardığına göre Martin Lings konferans verirken, bir kişiyle sohbet ederken hatta bir başına yürürken bile "rıza" hâlinin baskın olduğu bir duruşa ve üsluba sahiptir. Konuşmalarında buyurgan olmayan, sade bir dil kullanmıştır. Çevresindekilere daima latif bir hitap kullanmaları tavsiyesinde bulunmuştur. Yazılarında da üst düzey bir dil kullanması, dildeki hassasiyetini ortaya koymaktadır. Tercih ettiği kelimeler ve muazzam tasavvuru sade olmakla birlikte, onun şairane bir ifade gücüne sahip olduğunun göstergesidir. Ayrıca

bu durum onun mizacının anlaşılması için de ipuçları sunmaktadır.³⁹

Dostları, onun tam bir ihlas abidesi olduğuna hemfikirlerdir. Bir kâse mercimek çorbasıyla yetinebilen bu çağdaş arif, vaktini en zor meseleleri özümsemekle geçirmiştir. Ayrıca bu meseleleri ve okuyanların manevi yolculuklarında yol azağı olarak kullanmalarına uygun hâle getirmekle uğraşmıştır. Böylece tefekkür tecrübelerinden ortaya çıkan anlam boyutlarını karşısındakilere aktarmayı şiar edinmiştir.⁴⁰ Sadece teorik bilgisiyle değil ayrıca pratik bakımdan da kalbinin kutsiyet nuruyla çarptığı dile getirilebilir. Mürşidinin (Schuon) kendisine talim ettirdiği hakikati tasdik etmiştir. Bu talimlerden elde ettiği usulü de büyük bir irade göstererek amele dökebilmiştir. Böylece kalbini hakikate açık hâle getirebilmiştir. Talebelerinden Rıza Şah Kâzımî'ye göre Martin Lings ile alakalı olarak ihlasın üç seviyesinden bahsedilebilir:

“Akıl ya da talim; irade ya da usul ve kalp ya da kutsiyet. Bir miktar şematik olmakla birlikte diyebiliriz ki akıl seviyesinde ihlas sızka; irade seviyesinde ihlas istikamete; kalp seviyesinde ise ihlas kutsiyete dönüşür.”⁴¹

Martin Lings'in Londra civarındaki Kent şehrindeki mütevazı bahçesinde halvet içinde geçirdiği hayatı, yazılarında sıkça vurguda bulunduğu tefekkür hâlinin özeti gibidir. Londra gibi bir yerde yaşaması, Lings'i düşünce ve fiilde tasavvur ettiği hayattan koparamamış, bu tasavvurunu başkalarına aktarmasına mâni olmamıştır.⁴² Her türlü çiçek ve bitkinin ortasında tabiatla iç içe bir hayat

SONUÇ YERİNE: MARTİN LINGS BİZLERE NE SUNMAKTADIR?

“İlim müminin yitik malıdır; onu nerede bulursa alır.” hadisi, inananların her hâlükârda yapmaya yükümlü oldukları bir arayışın altını çizmektedir. Bu arayışın nerede gerçekleşeceği ise hadiste “nerede bulursa” ifadesiyle dikkat çekilen bir husustur. Farklı mizaç ve kapasitelere sahip bizler, hangi coğrafyada yaşarsak yaşayalım ve hangi işle meşgul olursak olalım, böylesi bir arayışı hayatlarımızın merkezine almak durumundayız. Söz konusu olan ilmi aramak ve hayatımıza yansıtmanın yollarını bulmak olunca, ilme ulaştırma vazifeleriyle öne çıkan âlimlerin önemi inkâr edilemez. Peygamberimizin *“Âlimler peygamberlerin vârisleridir.”* sözüyle işaret buyurduğu âlimler, ilme susamış nesillerce daima el üstünde tutulmuş ve yine Efendimizin *“Âlimin ölümü, âlemin ölümüdür.”* ifadesi gereği hürmetin odağı olmuşlardır.

Çağın problemleriyle başa çıkmada ilmi kuşanan âlimlerden istifade etmenin ne denli önem arz ettiği ortadır. Kaosun hüküm sürdüğü böylesi zamanlarda ilim tahsilinin ne kadar zor olduğu da görülmektedir. Bu bakımdan, Martin Lings gibi ilmin sirayet ettiği hayatlar da arayışlarımızın ne doğrultuda olması gerektiğini daha rahat anlamamız açısından büyük katkı sağlamaktadır.

Martin Lings savaşlar ve yeni dünya düzenlerinin dünya genelinde etkili olduğu bir dönemde dünyaya gelmiştir. Genç yaşta bir şeylerin ters gittiğini fark ederek hem yoğun okumalar ve hem de kendisine yol gösterecek bir rehber arayışıyla meşgul olmuştur. İslam'la müşerref olmasına sevk eden bu süreçte, öğrendiği her noktayı hayatına uygulamada asla tereddüt etmemiştir. Onun hayatı bu yönüyle kendimizi daima sorgulayıp aksayan yönlerimizin tekrar gözden geçirilmesi bakımından bir örnektir. Hakikat arayışında bir ülkeden diğerine gitmesi gerek olduğunda bile, içinde bulunduğu şartları bir şükür vesilesi olarak görmüştür. Yazarlıktan mütercimliğe birçok sahada uzmanlığı tartışılmaz olan Martin Lings'i taniyanların görüş birliğinde oldukları hususlardan birisi, büyük birikimine rağmen oldukça mütevazı bir kişiliğe sahip olmasıdır.

Oxford Üniversitesi'nde öğrencilik yaptığı yıllarda *Narnia Günlükleri* isimli eseri kaleme alan C. S. Lewis de öğretim üyesidir. Lings ile dostluk tesis eden Lewis, ondaki şiir kabiliyetinin farkına varmış ve yazdıklarını takdir etmiştir. Aynı dönemde Fransız asıllı Müslüman mütefekkir René Guénon'un eserlerini okuması, Lings'in hayatındaki kilometre taşlarından birisi olur. Zira Guénon'un moderniteye yönelttiği eleştiriler ve çağın neden olduğu sıkıntıların giderilmesinde "gelenek" in rolüne ilişkin dile getirdiği yaklaşımlar, Martin Lings'in hayatının sonraki kısmında belirleyici olmuştur. Bahsi geçen gelenek (tradition) anlayışını ortaya koyan René Guénon